

وسایل بی هدف

یادداشت‌هایی در باب سیاست

جورجو آگامبن

ترجمه ی

امید مهرگان - صالح نجفی

نشر چشمه

آگامبن، جورجو. ۱۹۹۳ - م. Agamben, Giorgio

وسایل بی هدف: یادداشت‌هایی در باب سیاست / نویسنده جورجو آگامبن؛
ترجمه‌ی امید مهرگان و صالح نجفی - تهران: نشر چشمه. ۱۳۸۶.
۱۵۰ص.

ISBN: 978 - 964 - 362 - 419 - 4

Mezzi senza Fine

عنوان اصلی

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتاب حاضر از متن انگلیسی با عنوان "Means Without end notes on
Politics" به فارسی ترجمه شده است. یادداشت‌های در باب سیاست. علوم
سیاسی - فلسفه. مهرگان، امید. ۱۳۵۸ - مترجم. نجفی، صالح. ۱۳۵۴ -
مترجم.

۳۲۰/۰۱

JAV/IV ۵

۱۳۸۶

۱۱۲۶۶۶۴

کتابخانه ملی ایران

وسایل بی هدف

جورجو آگامبن

ترجمه‌ی امید مهرگان و صالح نجفی

ویراستار: امیراحمدی آریان

حروفنگار: مریم درخشان

لیتوگرافی: مردمک

چاپ: حیدری

تیراز: ۱۵۰۰ نسخه

چاپ اول: بهار. ۱۳۸۷. تهران

قیمت: ۲۵۰۰ تومان

ناظر فنی چاپ: یوسف امیرکیان

مدیر تولید: فرهاد دولت‌آبادی

حق چاپ و انتشار محفوظ و مخصوص نشر چشمه است.

info@cheshmch.ir

شابک: ۴ - ۴۱۹ - ۳۶۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸

دفتر مرکزی و فروش نشر چشمه: تهران، انقلاب، خیابان ابوریحان بیرونی، خیابان وحید نظری، شماره ۷۱

تلفن: ۶۶۴۹۲۵۲۴ - ۶۶۴۶۱۴۵۵ - ۶۶۴۶۱۴۵۵ دورنگار: ۶۶۴۶۱۴۵۵

فروشگاه نشر چشمه: تهران، خیابان کریم‌خان زند، پُش میرزای شیرازی، شماره ۱۶۱ تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶

فهرست

۷.....	یادداشت مترجم
۱۱.....	پیش‌گفتار
۱۳.....	بخش I
۱۵.....	شکل - حیات
۲۵.....	فراسوی حقوق بشر
۳۷.....	مردم چیست؟
۴۵.....	اردوگاه چیست؟
۵۳.....	بخش II
۵۵.....	یادداشت‌هایی در باب ژست
۶۷.....	زبان‌ها و مردمان
۷۵.....	یادداشت‌های حاشیه‌ای در باب شروحی بر جامعه‌ی نمایش
۹۳.....	چهره

بخش III	۱۰۳
پلیس در مقام حاکم	۱۰۵
یادداشت‌هایی در باب سیاست	۱۱۱
در این تبعید (روزنگاری‌های ایتالیایی، ۹۴-۱۹۹۲)	۱۲۱

یادداشت مترجم

I

کتاب حاضر در برگیرنده‌ی مقالاتی است که جورجو آگامبن، فیلسوف و نظریه‌پرداز معاصر ایتالیایی، در پنج سال اول دهه‌ی ۱۹۹۰ نوشته است، یعنی در سال‌های بلافاصله پس از فروپاشی اتحاد جماهیر سوسیالیستی شوروی و سرخوردگی فراگیر تفکر و سیاست چپ. سایه‌ی این واقعه‌ی تکان‌دهنده کمابیش بر همه‌ی مقالات این کتاب افتاده است. اما در عین حال، در این مقالات، نوعی بی‌اعتنایی نیرومند نسبت به تکان‌ها و یأس‌های حاصل از این واقعه، که به‌راستی ضربه‌ای کارگر بر سیاست رادیکال و چپ وارد کرد، به چشم می‌خورد. نکته‌ی مهمی که همین‌جا باید بدان اشاره کرد، دقیقاً همین ایستادگی آگامبن در برابر موج عظیم ستایش از پیروزی غایی سرمایه‌داری جهانی و لیبرال دموکراسی، و همچنان پافشاردن بر سیاستی دیگر، یک سیاست رادیکال، و جهان و اجتماعی دیگر است. اکنون در اواسط اولین دهه‌ی قرن بیست و یکم، در شرایطی که ترکتازی لیبرال‌ها و پراگماتیست‌ها و هواداران «پایان تاریخ» خود کمابیش به پایان نزدیک شده است، و سرکوفت‌زدن‌های کلیشه‌ای به چپ به ته خط رسیده است، جبهه‌ی تازه‌ای در اروپا گشوده شده که آگامبن نیز یکی از خط‌نگه‌داران آن است.

جبهه‌ای که می‌خواهد از قضا مدافع برخی از همان «آرمان‌های گمشده» و «ایده‌های خطرناک» و «تئویهای کاذب» باشد، و کلیدواژه‌ی اصلی آن نیز چیزی جز سیاست نیست. این کتاب به لحاظ فشرده‌گی و ایجاز در طرح مضامین خاص آگامین در میان کتاب‌های او جایگاه کمابیش یکتایی دارد. بسیاری از این مضامین یا پیش‌تر به‌طور کامل بسط داده شده‌اند (و در این جا سویه‌هایی دیگر از آن‌ها در زمینه‌هایی متفاوت به‌کار بسته شده‌اند) یا موضوع کارهای آتی آگامین‌اند. بنابراین می‌توان گفت این کتاب کوچک تا اندازه‌ی زیادی حاوی همه‌ی دغدغه‌ها و مضامین اصلی تفکر آگامین‌اند، از مفهوم قدرت دولت و حاکمیت در سنت غربی گرفته تا الهیات و ماتریالیسم، و الטר بنیامین و سیاست مسیحایی، سن پل و مارکس، ایده‌ی زبان و ایده‌ی تفکر^۱ و...

II

ترجمه‌ی حاضر براساس ترجمه‌ی انگلیسی وسایل بی‌هدف به‌دست وینچنتسو بینیتی و چزاره کازارینو (انتشارات ورسو) صورت گرفته است. چهار مقاله‌ی «فراسوی حقوق بشر»، «چهره»، «یادداشت‌هایی در باب ژست»، و «در این تبعید» را صالح نجفی، و هفت مقاله‌ی دیگر را امید مهرگان ترجمه کرده است. تا حد امکان سعی بر این بوده است که سبک و بالاخص ترمینولوژی همه‌ی ترجمه‌ها با یکدیگر هماهنگ باشد. با این حال، مواردی از اختلاف در برگردان برخی ترم‌ها وجود دارد که مسلماً اصل انگلیسی آن‌ها داده شده است. پانویس‌ها که غالباً حاوی مأخذ و مراجع نقل‌قول‌های

۱. در سال ۱۳۸۴ مراد فرهادپور در سخنرانی‌یی در دانشگاه پلی‌تکنیک تهران، به معرفی ایده‌های جورجو آگامین و بالاخص مضامین اصلی مشهورترین کتاب او، *هومو ساکر: قدرت حاکم و حیات پرنهنگ*، پرداخت. برخی دیگر از آثار آگامین در دست ترجمه‌اند. مجلد دوم کتاب *رشد همتون و غشونت*، گزینش و ویرایش: م. فرهاد پور، ا. مهرگان، ص. نجفی، انتشارات گام نو، که جلد اول آن به ترجمه‌ی متونی از اسلاوی ژیزک اختصاص داشت) بر محور کتاب *هومو ساکر* می‌گردد. ترجمه‌ی بخش اصلی این اثر در کتاب فوق آمده است. م.

جورجو آگامبن ۹

داخلی متن اند، یا متعلق به خودِ آگامبن اند و یا به مترجمان انگلیسی، و فارسی که با نشان کلی
(م.) مشخص شده‌اند.

م

بهار ۱۳۸۶

www.ketab.ir

پیش گفتار

هر یک از متون گنجانده شده در این مجلد به شیوه‌ی خود می‌کوشد به برخی مسایل سیاسی خاص بپردازد. اگر امروزه به نظر می‌رسد که سیاست در حال از سر گذراندنِ کسوفی کُشدار است و، در قیاس با دین، اقتصاد، و حتا قانون، ظاهراً موضعی زیر دست دارد، از آن‌روست که سیاست، به همان اندازه که منزلت هستی‌شناختی خویش را از قلم انداخته است، در مواجهه با آن دگرگونی‌هایی ناکام مانده است که تدریجاً مقولات و مفاهیمش را تهی ساخته‌اند. بدین‌سان، در صفحاتی که در پی می‌آید، پارادایم‌ها یا سرمشق‌های حقیقتاً سیاسی در تجارب و پدیده‌هایی جست‌وجو می‌شوند که معمولاً سیاسی به‌شمار نمی‌آیند، یا صرفاً به‌نحوی حاشیه‌ای چنین به نظر می‌رسند: حیات طبیعی انسان (همان *zoē* ای که روزگاری از ساحت‌های سیاسی راستین حذف می‌شد و، مطابق با تحلیل فوکو از زیست - سیاست، اکنون به کانون دولت‌شهر بازگردانده شده است)؛ وضعیت استثنا (همان تعلیقِ موقتِ حاکمیتِ قانون که، از قضا، در مقام بر سازنده‌ی ساختار بنیادینِ خودِ نظامِ قانونی عیان گشته است)؛ اردوگاه کار اجباری (نوعی منطقه‌ی عدم تمایز میان امر عمومی و خصوصی، و همچنین

چارچوب پنهان فضای سیاسی‌یی که در آن زندگی می‌کنیم؛ پناهندگان که سابق بر این به عنوان چهره‌ای حاشیه‌ای تلقی می‌شدند و اکنون با درهم‌شکستن شبکه‌ی میان بشر و شهروند، به عامل تعیین‌کننده‌ی دولت - ملت مدرن بدل شده‌اند؛ زنان، که مصادره‌ی آن و رشد و انباشت غیرطبیعی‌اش معرف سیاست جوامع نمایش - دموکراتیکی است که در آن‌ها زندگی می‌کنیم؛ و ساحت ژست‌ها [یا اطوارها] و وسایل ناب (یعنی، ساحت آن وسایلی که خود را از رابطه‌شان با یک هدف رها می‌سازند و در عین حال همچنان وسیله باقی می‌مانند)، برنهاد شده به منزله‌ی ساحت راستین سیاست.

همه‌ی این متون، به شیوه‌های مختلف و بنا بر شرایطی که در آن زاده شدند، به تحقیقاتی اشاره می‌کنند که همچنان باز و گشوده‌اند. گاهی به استقبال هسته‌های اصلی آن تحقیقات می‌روند و در دیگر مواقع معرف قطععات و تکه‌پاره‌هایند (نخستین محصول چنین تحقیقاتی کتاب موسوم به *هومو ساکرز*: قدرت حاکم و حیات برهنه است). در این مقام، مقدّر است که این متون معنای حقیقی‌شان را فقط در درون چشم‌انداز اثر کامل شده باز یابند، یعنی، فقط در متن نوعی بازاندیشی همه‌ی مقولات سنت سیاسی‌مان در پرتو رابطه‌ی میان قدرت حاکم و حیات برهنه^۱.

جورجو آگامبن

۱. حیات برهنه ترجمه‌ی اصطلاح ایتالیایی *la nuda vita* است که در انگلیسی، هم به *bare life* ترجمه شده و هم (نظیر ترجمه‌ای که مبنای ترجمه‌ی فارسی بوده) به *naked life* همان‌طور که خود آگامبن هم کمابیش اشاره کرده است، به نظر می‌آید تبار این مفهوم، دست‌کم در معنایی که آگامبن به کار می‌برد، به اصطلاح آلمانی *das blosse Leben* در مقاله‌ی «تقد خشونت» والتر بنیامین برسد، که البته آن را باید «حیات صرف» ترجمه کرد. در هر حال، منظور از آن همان حیات بیولوژیکی حیوانی است که هنوز واجد هیچ منزلت نیک و نمادینی نیست - م.